

Inleiding

In de provincie Antwerpen blijven de cijfers vroegtijdig schoolverlaten en spijbelen te hoog.

Spijbelen of ongewettigde afwezigheden zijn een belangrijk signaal dat de ontwikkelingskansen van jongeren in het leerplichtonderwijs in het gedrang kunnen komen.

Spijbelen is vaak een voorspeller van zittenblijven, wat de kans op vroegtijdig schoolverlaten verhoogt. Jongeren die uitstromen zonder kwalificatie, getuigschrift of diploma hebben beperktere ontplooiingskansen voor hun toekomst.

De uitwerking van dit stappenplan is gebaseerd op de Vlaamse krachtlijnen inzake aanpak van de spijbelproblematiek en het spijbelactieplan Stad Antwerpen. Het plan draagt bij aan de doelstelling zoals omschreven in het Provinciale actieplan Samen Tegen Schooluitval, namelijk om een provinciale spijbelaanpak te ontwikkelen die de leeransen en gekwalificeerde uitstroom van jongeren vergroot. Dit stappenplan benoemt de belangrijkste actoren en geeft hen een plaats in het groter geheel.

Het stappenplan wil binnen de Provincie Antwerpen komen tot een **uniforme, sluitende en aanklappende aanpak van spijbelende jongeren**. Een uniforme aanpak voor alle jongeren waarvoor in de provincie Antwerpen hetzelfde stappenplan geldt. Sluitend omdat we zoveel mogelijk jongeren trachten te begeleiden in het stramien van dit stappenplan. Een aanklappende aanpak omdat we jongeren zo lang mogelijk buiten de gerechtelijke hulpverlening willen begeleiden. Enkel de jongeren die niet binnen de vrijwillige hulpverlening kunnen worden geholpen, worden doorverwezen naar de jeugdrechter.

Hoe dit stappenplan gebruiken?

Het stappenplan wordt schematisch weergegeven op de affiche "Stappenplan voor spijbelopvolging". De affiche wordt uitgebreid toegelicht in de brochure.

Hou bij het gebruik van de affiche en het schema volgende basisprincipes in het achterhoofd:

- dit schema is een ideaalschema om zoveel mogelijk minderjarigen te begeleiden,

- de specifieke werking van elke dienst wordt niet in detail uitgeschreven, enkel de mogelijke doorverwijzingen zijn neergeschreven. Het is relevant om dit provinciale stappenplan met de lokale partners te verfijnen door middel van concrete afspraken op lokaal niveau (bijvoorbeeld aanmeldingswijze bij Lokale Politie, wijze van terugkoppeling van informatie,...),
- er wordt enkel die informatie gedeeld die nuttig en nodig is om spijbelen tegen te gaan,
- een volgende stap in het schema wordt gezet wanneer de mogelijkheden binnen de behandelende dienst ontoereikend zijn om tot verandering te komen. Het zetten van die volgende stap betekent niet dat de begeleiding van de minderjarige wordt losgelaten. De partners blijven zich engageren om mee oplossingen te zoeken en andere diensten te ondersteunen,
- de dienst die doorverwijst naar een andere dienst wordt steeds geïnformeerd over de stand van zaken door de dienst waarnaar verwezen is,
- het Centrum voor Leerlingenbegeleiding heeft een centrale rol in de draai-schijffunctie naar zorgtrajecten. Voor jongeren die schoollopen of wonen binnen de stad Antwerpen heeft het Centraal Meldpunt voor risicjongeren een centrale rol in de opvolging van spijbelaars. De samenwerking met het Centraal Meldpunt wordt in een apart hoofdstuk besproken,
- de Lokale Politie, het Parket en de consulent van de Sociale Dienst van de Jeugdrechtbank koppelen steeds terug naar het Centrum voor Leerlingenbegeleiding,
- het Centrum voor Leerlingenbegeleiding koppelt terug naar het Ministerie van onderwijs en vorming.

Veel gebruikte begrippen en afkortingen

Lokale Politie: verwijst steeds naar de politiezone van de woonplaats van de minderjarige of naar de jeugdbrigade voor minderjarigen die binnen de stad Antwerpen wonen

Parket: verwijst steeds naar de afdeling jeugd en gezin van het Parket van de woonplaats van de minderjarige

CLB: Centrum voor Leerlingenbegeleiding

CMP: Centraal Meldpunt voor risicjongeren

LOP: Lokaal Overlegplatform

OCJ: Ondersteuningscentrum Jeugdzorg

MANO: Maatschappelijke Noodzaak

VOS: Verontrustende Opvoedings situatie

Stappenplan spijbelopvolging

Een minderjarige spijbelt herhaaldelijk

Wanneer een minderjarige spijbelt, past de school haar intern spijbelactieplan toe.

Wanneer een minderjarige 5 halve dagen spijbelt, brengt de school het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) op de hoogte.

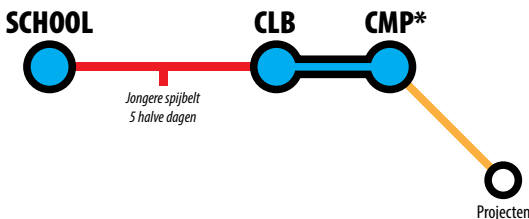

Opvolging door het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB)

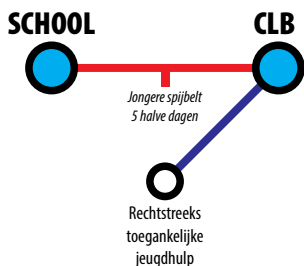
Het CLB maakt deel uit van Integrale Jeugdhulp. De spijbelopvolging past binnen de verplichte opdracht van het CLB. De CLB-medewerker opent een leerplichtdossier voor de jongere en voert de acties uit.

Het CLB blijft verantwoordelijk voor het zorg- en leerloopbaantraject van de jongere ook wanneer de opvolging ontoereikend is om tot verandering te komen, en:

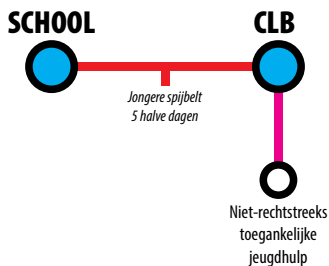
- Het CLB verwijst de minderjarige (en ouders) door naar een traject op maat van de leer- en zorgnoden van de individuele jongere (Naadloze Flexibele Trajecten, zorgboerderijen, coaching projecten,...).
- * Voor jongeren die in stad Antwerpen wonen en/of schoollopen kan het CLB een beroep doen op het CMP voor ondersteuning, advies en doorverwijzing naar de projecten Uitvalpreventie.

- Het CLB verwijst de minderjarige en de ouders door naar één van de partners binnen de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp.

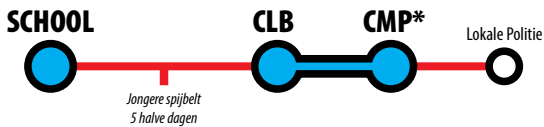

- Het CLB doet een aanvraag voor de minderjarige bij de Intersectorale Toegangspoort als niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp zich opdringt en vrijwillige hulpverlening mogelijk is. De toegang tot de Intersectorale Toegangspoort verloopt via de CLB-medewerker door middel van een aanvraagdokument (A-document).

- Indien het CLB van oordeel is dat er sprake is van een verontrustende situatie kan de CLB-medewerker de jongere aanmelden bij de gemandateerde voorzieningen: de Ondersteuningscentra Jeugdzorg en de Vertrouwenscentra kindermishandeling. De CLB-medewerker maakt voor de aanmelding gebruik van een motivatiedocument (M-document).
- Het CLB verwijst de minderjarige (en ouders) door naar vormen van hulpverlening buiten de integrale jeugdhulpverlening zoals OCMW, VDAB, kinder- en jeugdpsychiatrie,...

- Als de school en het CLB van mening zijn dat de begeleiding ontoereikend is om tot verandering te komen en dat een politionele tussenkomst effect kan hebben op het spijbelgedrag van de minderjarige, kan de school een aanmelding doen bij de Lokale Politie.
- * Voor jongeren die in stad Antwerpen wonen of schoollopen verloopt de aanmelding bij de Lokale Politie via het CMP.

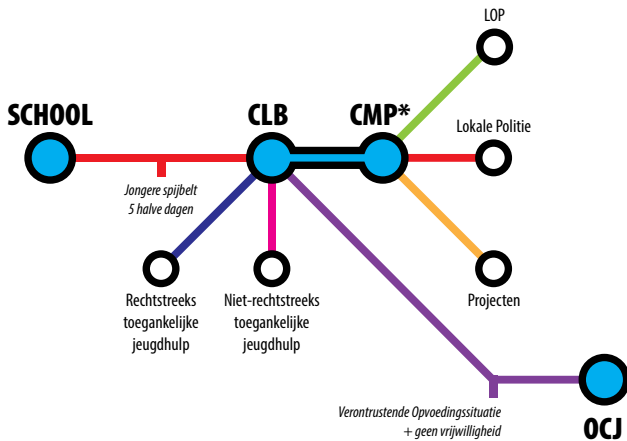

Opvolging door het Centraal Meldpunt voor risicjongeren (stad Antwerpen)

Het Centraal Meldpunt voor risicjongeren (CMP) heeft een netoverschrijdende expertiesrol en draaischijffunctie mbt trajecten voor jongeren die dreigen uit te vallen binnen het onderwijs. Bij het ontvangen van een hulpvraag kan het CMP ondersteuning en advies bieden.

Als een minderjarige het meest gebaat is bij een opvang- of begeleidingsproject, ondersteunt het CMP de aanmelding in samenspraak met het CLB.

Als de school, in samenspraak met het CLB, van mening is dat een politionele tussenkomst geschikt is, maakt de school een aanmeldingsfiche op om via het CMP de Jeugdbrigade in te schakelen. De school blijft de ongewettigde afwezigheden opvolgen in samenwerking met de Jeugdbrigade en het CLB. Het CMP heeft een ondersteunende rol om, naast de politionele tussenkomst, ondersteuningstrajecten voor de minderjarige te adviseren.

Voor minderjarigen die op geen enkele school meer terecht kunnen, neemt het CMP contact op met het Lokaal Overlegplatform (LOP). Het CMP koppelt terug naar het CLB van de betrokken school.

Opvolging door de Lokale Politie

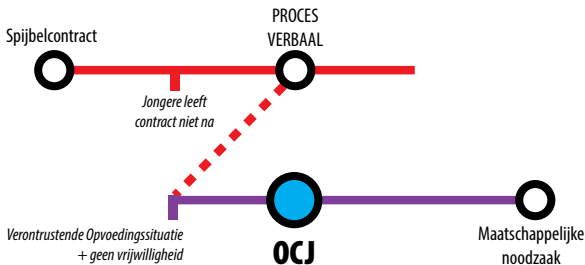
Wanneer de minderjarige niet bekend is voor spijbelproblemen bij de Lokale Politie, nodigt die de minderjarige (optioneel voor een leerling lager onderwijs) en zijn/haar ouders uit. Tijdens dit gesprek wordt een spijbelcontract besproken waarbij duidelijk vermeld wordt dat de minderjarige zich verbindt om regelmatig naar school te gaan (voor een leerling secundair onderwijs) of dat de ouders er zich toe verbinden om hun kind regelmatig naar school te laten gaan (voor een leerling lager onderwijs).

- Als het spijbelcontract wordt nageleefd, onderneemt de Lokale Politie geen verdere stappen.
- Als het spijbelgedrag aanhoudt, stelt de Lokale Politie een proces-verbaal op dat naar het Parket wordt doorgestuurd.

Wanneer de minderjarige (voor een leerling secundair onderwijs) of de ouders (voor een leerling lager onderwijs) wel bekend zijn via een eerder opgesteld proces-verbaal voor inbreuken op de wet op de leerplicht, wordt onmiddellijk een proces-verbaal opgesteld dat aan het Parket wordt overgemaakt.

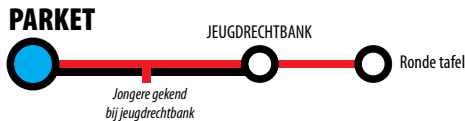
- De Lokale Politie koppelt terug naar de school en het CLB.
- Bij vermoeden van maatschappelijke noodzaak stelt het CLB een motivatiedocument op (M-document). Het CLB vermeldt hierin expliciet het proces-verbaal nummer opgemaakt in functie van spijbelen.

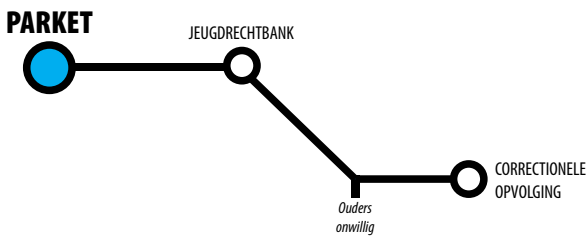
Opvolging door het Parket

Wanneer de minderjarige bekend is bij de jeugdrechter en een proces-verbaal werd opgesteld, maakt het Parket het dossier over aan de Jeugdrechtbank. De jeugdrechter informeert de consulent van de Jeugdrechtbank.

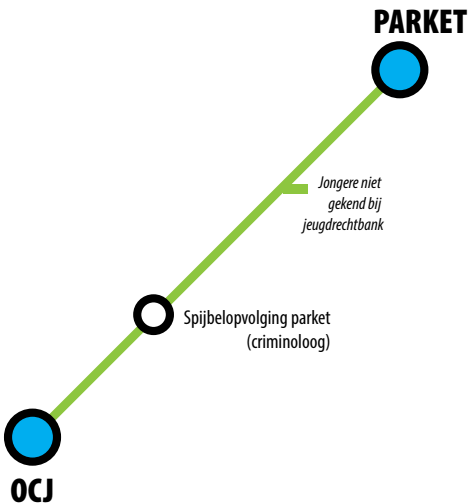
- De consulent neemt contact op met het CLB. Indien nodig organiseert de consulent een rondetafel. Deze rondetafel brengt alle actoren samen die reeds hebben gewerkt rond het problematisch (spijbel)gedrag en maken een plan van aanpak waarbij het continueren van de leerloopbaan van de minderjarige een van de omschreven doelstellingen is.

→ Wanneer blijkt dat de ouders onwillig en niet gemotiveerd/geïnteresseerd zijn, vermeldt de consulent dit in een verslag aan de jeugdrechter. Indien het Parket op de hoogte wordt gebracht van dit verslag kan het Parket de ouders correctioneel vervolgen als de voorwaarde voor strikt schoollopen werd geschonden. Deze correctionele vervolging kan enkel indien de jeugdrechter de minderjarige reeds één of meerdere malen bij beschikking of vonnis aan het ouderlijk milieu toevertrouwde, met als voorwaarde stipt school te lopen.

Wanneer een proces-verbaal werd opgesteld maar de minderjarige is nog niet bekend bij de jeugdrechtbank, kan de parketcriminoloog de minderjarige (optioneel voor een leerling lager onderwijs) en de ouders uitnodigen. In dit gesprek wordt er gewezen op de wet op de leerplicht en op de mogelijke gevolgen bij gebrek aan medewerking.

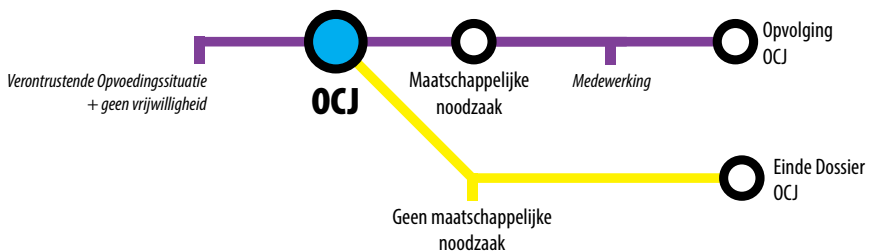

Onderzoek naar maatschappelijke noodzaak tot hulpverlening door het Ondersteunings-centrum Jeugdzorg (OCJ)

Na ontvangst van het motivatiedocument (M-document) met vermelding proces-verbaal nummer, wordt dit door het OCJ aan de parketcriminoloog gemeld. Het OCJ gaat na of er sprake is van verontrusting (ontplooiingskansen in het gedrang) en of hulpverlening maatschappelijk noodzakelijk is (MANO-onderzoek).

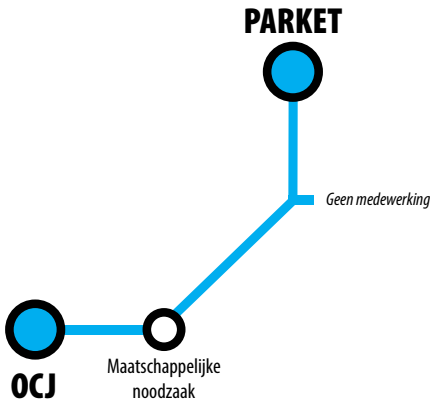
- Voor het onderzoek MANO organiseert het OCJ een rondetafel met minimaal volgende actoren: minderjarige, ouders, CLB en consulent OCJ. De betrokkenheid van Lokale Politie en Parket dient gewaarborgd te zijn. Tijdens deze rondetafel worden de minderjarige en de ouders nogmaals op de leerplicht gewezen en worden er voorwaarden geformuleerd met betrekking tot aanwezigheid op school. Het onderzoek resulteert in een teambeslissing en eindigt met een formele uitspraak over al dan niet "maatschappelijke noodzaak tot hulpverlening".
- Wanneer het OCJ oordeelt dat hulpverlening niet maatschappelijk noodzakelijk is, wordt het dossier bij het OCJ afgesloten.
- Wanneer het OCJ meent dat hulpverlening maatschappelijk noodzakelijk is en de minderjarige en de ouders alsnog bereid zijn om deze te aanvaarden, volgt het OCJ het dossier verder op.

Als blijkt dat jeugdhulpverlening maatschappelijk noodzakelijk is, maar:

- gepaste jeugdhulpverlening niet wordt aanvaard en als de minimale veiligheid niet is gegarandeerd of de ontplooiingskansen in het gedrang zijn;
- er weigering is tot meewerken aan het onderzoek naar maatschappelijke noodzaak;

kan het OCJ jeugdzorg de minderjarige doorverwijzen naar het Parket met het oog op het betrekken van de jeugdrechter.

Wanneer een dossier door het Ondersteuningscentrum jeugdzorg naar het Parket wordt doorverwezen

Het Parket vordert de jeugdrechter. De minderjarige krijgt een consulent toegewezen. De consulent neemt contact op met het CLB. Indien nodig organiseert de consulent een rondetafel. Deze rondetafel brengt alle actoren samen die reeds hebben gewerkt rond het problematisch (spijbel)gedrag en maakt een plan van aanpak waarbij het continueren van de leerloopbaan van de minderjarige een van de omschreven doelstellingen is.

De consulent koppelt terug naar het CLB.

Het Lokaal overlegplatform verwittigt het Ministerie van Onderwijs en Vorming dat op zijn beurt het Parket op de hoogte brengt

Wanneer het Lokaal Overlegplatform (LOP) door het CLB (*CMP voor stad Antwerpen) op de hoogte wordt gebracht van minderjarigen, waarvoor de begeleidings- en ondersteuningsmogelijkheden uitgeput zijn, verwittigen zij het Ministerie van Onderwijs en Vorming. Indien er geen LOP is, verwittigt het CLB het Ministerie van Onderwijs en Vorming. Het Ministerie van Onderwijs en Vorming brengt het Parket rechtstreeks op de hoogte.

Het Parket koppelt terug naar het CLB (*CMP voor stad Antwerpen).

